
Семенова Л. А., Шитікова Т. М.

Науково-технічна бібліотека, Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (м. Дніпро, Україна)

ДОСЯГНЕННЯ Й ПЕРСПЕКТИВИ ВІДКРИТОЇ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В АКАДЕМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕПОЗИТАРІЮ НІМЕЦЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

Розглянуто сучасні світові тенденції в освітній та бібліотечній системі пов'язані з поширенням дистанційної форми навчання під час карантинних заходів у зв'язку з пандемією COVID-19, що спонукало академічні заклади до більш широкого впровадження ресурсів відкритого доступу. Освітлення і аналіз функціональних можливостей роботи репозитарія німецької Бібліотеки технічної інформації (Die TIB - Leibniz-Informationszentrum Technik und Naturwissenschaften und Universitätsbibliothek) університету імені Лейбніца в Ганновері виявило тенденцію до зростання ролі інституційного репозитарію (IP) в якості комунікаційного інструменту відкритої науки.

Ключові слова: Бібліотека технічної інформації (TIB); TIB Institutional Repository; ресурси відкритого доступу; віддалений доступ

Semenova L. A., Shytikova T. M.

Scientific and Technical Library, Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan (Dnipro, Ukraine)

ACHIEVEMENTS AND PROSPECTS OF OPEN SCIENTIFIC COMMUNICATION IN THE ACADEMIC UNIVERSITY: FUNCTIONAL ANALYSIS OF INSTITUTIONAL REPOSITORY OF THE GERMAN LIBRARY

The current global trends in the educational and library systems related to the spread of distance learning during quarantine measures in connection with the COVID-19 pandemic are considered, which prompted academic institutions to more wide use of open access resources. The coverage and analysis of the repository's work capabilities of the German Technical Information Library (Die TIB – Leibniz-Informationszentrum Technik und Naturwissenschaften und Universitätsbibliothek) of the Leibniz University in Hannover revealed a trend towards an increase in the role of the institutional repository (IR) as a communication tool of open science.

Keywords: Library of technical information (TIB); TIB Institutional Repository; open access resources; remote access

Пандемія COVID-19 спонукала освітні та бібліотечні заклади до більш широкого використання ресурсів відкритого доступу. На період карантинних обмежень, щоб запобігти розповсюдження коронавірусу, освітні академічні заклади в усьому світі застосували дистанційне навчання. За допомогою мережевих інформаційних технологій

здійснювався процес викладання та атестації знань студентів. Для забезпечення дистанційного навчального процесу освітні й бібліотечні заклади почали розширювати діапазон власних онлайн-послуг, частіше використовувати різноманітні ресурси відкритого доступу щоб забезпечити для користувачів віддалений доступ до освітньої і науково-дослідної інформації. Виклик у вигляді пандемії COVID-19 яскраво продемонстрував наскільки важливим є відкритий доступ в умовах обмежень для студентів, викладачів та науковців-дослідників.

Німецька Бібліотека технічної інформації (Die TIB – Leibniz-Informationszentrum Technik und Naturwissenschaften und Universitätsbibliothek) університету імені Лейбніца в Ганновері активно підтримує заходи міжнародного руху за відкритий доступ до інформації. За прихильність до відкритої науки TIB була нагороджена [знаком Open Library Badge 2020](#) . [Institutional Repository Leibniz- Universität Hannover](#) у червні 2020 року досяг відмітки 1 мільйон завантажень повних текстів, а дисертацію Helge Holzmann „[Concepts and tools for the effective and efficient use of web archives](#)“ про інструменти і ефективне використання веб-архівів скачували понад 8000 разів.

Ганноверський університет імені Готфріда Вільгельма Лейбніца (Gottfried Wilhelm Leibniz Universität Hannover) – це один із дев'яти провідних університетів Німеччини, де навчається близько 29500 студентів із 119 країн світу на 9 факультетах та працює 3100 науковців-дослідників в 150 освітніх закладах. (<https://www.uni-hannover.de/de/universitaet/profil/>).

Бібліотека технічної інформації (TIB) або інформаційний центр технологій і природознавчих наук (Die TIB – Leibniz-Informationszentrum Technik und Naturwissenschaften und Universitätsbibliothek) у Ганновері – це німецька центральна спеціалізована бібліотека для технологій, а також архітектури, хімії, інформатики, математики та фізики. У спеціалізованих галузях знань TIB забезпечує національні і міжнародні наукові дослідження та промисловість, а в якості університетської бібліотеки надає студентам, дослідникам та викладачам з усіх факультетів університету Лейбніца в Ганновері, а також громадянам регіону змогу отримувати літературу та інформацію у друкованому та електронному вигляді. TIB – це фонд публічного права землі Нижня Саксонія, тому мешканці цього регіону Німеччини залюбки користуються всіма сервісами інформаційного центру. Бібліотека має чудовий фонд базової та вузькоспеціалізованої технічної і наукової літератури.

TIB прагне до відкритого доступу і, таким чином, підтримує необмежений і вільний доступ до наукової інформації, проводить власні прикладні дослідження і

розробки для оптимізації своїх послуг. Основна увага приділяється науці про бази даних електронних бібліотек, нетекстовим матеріалам, візуальній аналітиці, відкритим знанням та відкритій науці. Спеціалізованим і дослідницьким співтовариством ТІВ надає якісний науковий контент і цифрові послуги на власному сайті (www.tib.eu) для підтримки різних етапів наукової роботи. На AV-порталі інформаційного центру (<https://av.tib.eu/>) можна безпомилково знайти наукові відеоролики з області технологій і науки. ТІВ надає власним цифровим документам DOI (Цифровий ідентифікатор об'єкта), чим забезпечує їх постійну доступність і можливість для посилань на дані досліджень (<https://www.tib.eu/de/die-tib/profil-der-tib>).

Інституційний репозитарій університету Лейбніца в Ганновері (TIB Institutional Repository) надає можливість зареєстрованим користувачам членам та випускникам Ганноверського університету публікувати свої наукові документи у відкритому доступі безкоштовно. Усі публікації, які зберігаються у е-сховищі, доступні по всьому світу, у постійному вільному доступі та цитуванні. Їх можна знайти у всіх основних пошукових системах, базах даних та бібліотечних каталогах (<https://www.repo.uni-hannover.de/>).

Стартова сторінка електронного архіву TIB Institutional Repository має такі рубрики: „Про репозитарій”, „Знайти та Відкрити”, „Опублікувати”, „Авторизуватися”, „Сервіси”, „Німецька/ Англійська”, „Зараз завантажити документ у архів”, „Мій обліковий запис користувача”, „Статистика використання е-сховища”, „Нові надходження”, „Repositorium – TIB-Blog”. На головній сторінці архіву надана для ознайомлення також коротка інформація про інституційний репозитарій ТІВ.

У рубриці „Про репозитарій” у розділі про процес публікації надано важливу інформацію про те як розпочати публікацію документів у репозитарії, і що потрібно для цього врахувати. У розділі „Знаходження та використання” надано опис того, як знайти, переглянути або використати необхідні документи у е-архіві. „Вказівки” містять керівництво й детальний опис можливостей і обсягів сховища, а також права, які мають бути надані ресурсам ІР. Правовий розділ містить поради щодо питань авторського права, які, можливо, доведеться уточнювати перед публікацією документа, а також рекомендує безкоштовні ліцензії для видання.

Цифровий архів створено в 2015 році (<https://www.repo.uni-hannover.de/oai/request?verb=Identify>), він працює на програмному забезпеченні DSpace та нараховує 2159433 загальних завантажень (станом на серпень 2021 р.). Інформація про використання, наприклад, статистика завантаження публікацій, що містяться в Інституційному сховищі, обробляється та стає доступною для громадськості через веб -

---

інтерфейс TIB Institutional Repository. У цифровому сховищі можуть бути опубліковані як первинні (препринти), так і вторинні документи. Вторинні публікації можуть бути розміщені в Інституційному сховищі як після друковані, які вже з'явилися в інших місцях, наприклад, у журналі, а також в остаточній видавничій версії, залежно від змісту угод, які могли бути укладені авторами публікацій. Пошук ресурсів у ІР можливий за такими варіантами: перегляд, простий пошук, розширений пошук, використання, повторне використання. Сховище цифрових документів організовано у фонди спільнот (наприклад, факультети), під-фонди спільнот (наприклад, факультет машинобудування), а також колекції (наприклад, публікації Інституту турбомашин і динаміки рідин). Публікації зберігаються у збірниках. Колекція може містити необмежену кількість публікацій. Можливе віднесення публікації до різних колекцій. До е-сховища можна надсилати публікації у форматах pdf, epub та html, але треба переконайтеся, що у файлах для подання не встановлено технічних заходів захисту (таких як захист паролем або захист від копіювання).

У інституційному репозитарію TIB зберігаються та можуть бути опубліковані такі типи документів: журнальні статті й періодичні видання, книги і уривки з книг, матеріали та статті конференцій, звіти про дослідження, серії публікацій, робочі документи, серії робочих документів, докторські й кандидатські дисертації, студентські роботи (бакалаврські, магістерські, дипломні роботи) та інші текстові публікації.

Пошук і перегляд ресурсів у архіві здійснюється за фондами спільнот та зібраннями, датами випуску, авторами, заголовками, тегами, ключовими словами, класифікаторами DDC, ліцензіями, типами публікацій.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що інституційні репозитарії можна вважати чудовими інструментами ресурсів відкритого доступу, бо вони надають можливість студентам і науковцям академічного закладу швидко ознайомитися з результатами наукових досліджень у цікавій для них галузі знань та використати їх за допомогою цитувань у власних роботах.